

navegador

Una nació europea

vista prèvia >

El catalanisme modern i obert sempre ha mirat el Nord, inculant-se d'un europeisme que xoca amb la voluntat dels vells estats nació de retenir la sobirania en detriment del projecte comú europeu. Per això, la independència d'Escòcia, Flandes o Catalunya pot ajudar a enfortir la construcció europea. Perquè són nacions disposades a compartir sobirania i perquè, ahora, contribuirien a laminar la força dels grans estats nació que ara frenen la integració europea.

Bernat Joan

Ex secretari general de l'Aliança Lliure Europea

bernatjoan@gmail.com

Europa, somni i projecte

Europa forma part de l'imaginari col·lectiu dels catalans des de molt abans que fos un projecte polític eixit dels terrenys de la més estricta utopia. El nostre primer europeisme inqüestionable es dona a la fi del segle XIX i a principis del segle XX, coincidint amb el Modernisme literari i cultural i amb la germinació d'un incipient catalanisme.

En aquella etapa de la nostra història, ja s'havia produït la disfunció —que cada vegada es faria més evident— entre una Espanya agrària, amb un caciquisme endèmic i amb una oligarquia aristocràtica que constituïa la continuació explícita de l'Antic Règim, i unes regions industrials, modernes, amb capacitat innovadora i amb voluntat d'incorporar-se al món de manera desacomplexada. La principal d'aquestes regions disfuncionals era Catalunya. I, al seu darrere, hi teníem el País Basc.

Fou aleshores quan la intel·lectualitat catalana va generar un mite d'Europa, que tindria una transcendència inqüestionable tant per a la nostra literatura, en concret, com

per a la cultura catalana en general. *La lumière nous vient du nord* [Els llums nous vénen del nord], deien els joves artistes catalans que veïen París com la Meca dels creadors. I començava un interès seriós i profund, no gens banal, pels països i per les cultures més avançades del continent europeu.¹

Com que encara no s'havia creat una estructura política que permetés generar reivindicació nacional pròpia —això no es faria fins a la creació de la Mancomunitat, sota el lideratge d'Enric Prat de la Riba (1870-1917)—, la reivindicació de la pròpia cultura es va vestir de cosmopolitisme. Però, ben aviat aquest cosmopolitisme es va transformar, de manera clara i diàfana, en europeisme. La intel·lectualitat catalana modernista esdevenia una plèiade europeïsta *avant la lettre*.

Europa, per als catalans del tombant del segle XIX al XX esdevenia un somni. Però, no es tractava d'un somni fet sobre el buit, d'una fantasia més o menys romàntica, sinó que

més aviat il·luminava la seua acció com un far. Es tractava d'un somni extraordinàriament positiu, amb la finalitat d'acabar convertint-se en un projecte. Certament, aleshores, la idea de l'Europa política encara ni tan sols es perfilava, i Europa, com a projecte, havia de madurar. Però, ja s'estaven posant les primeres llavors perquè la idea, la noció d'Europa pogués acabar quallant com a projecte. Fins i tot, al cap i a la fi, passat més d'un segle, com a projecte polític.

L'europeisme dels catalans va tornar a emergir amb força durant la crua dictadura franquista. El segle XX ha estat un segle de grans cataclismes, tant per a Europa com per als països que la integren, incloses Catalunya i l'Estat espanyol. La construcció de les primeres estructures preautonòmiques es va estroncar amb la dictadura militar de Miguel Primo de Rivera (1870-1930), i el somni republicà —que, a Catalunya, va quallar amb l'autonomia política— es va esvaïr amb la guerra (in)civil i la dictadura franquista. Fou durant el franquisme, emperò, que la societat civil catalana, sempre dinàmica, amb una feina de formiguetes, treballant dia a dia, va establir les bases de l'europeisme modern.

---

¹ Ho posa de manifest, per exemple, Joan Lluís Marfany (1943), a MARFANY, *Aspectes del Modernisme*.

Europa forma part de l'imaginari col·lectiu dels catalans des de molt abans que fos un projecte polític eixit dels terrenys de la més estricta utopia

De fet, resultava una mena d'antídoto contra la foscor i el tancament del franquisme, la constitució del Consell Català del Moviment Europeu,² creat alhora que els pares fundadors de la UE començaven a bastir l'estructura del que havia de ser la Comunitat Econòmica Europea, i feliçment encara en plena activitat. De fet, el Consell Català del Moviment Europeu representava, en plena dictadura franquista, l'element més clar de com la part més dinàmica de la nostra societat volia construir una Catalunya lliure des de la perspectiva d'un projecte més ampli. Treballar per la consolidació d'un espai comú a Europa implicava, fonamentalment, treballar per l'extensió de la democràcia, per l'estabilitat i per la pau. I, per tant, es tractava de crear un medi que fos apte perquè Catalunya es pogués desenvolupar, tant des del punt de vista cívic, com cultural, com, eventualment i en un futur que aleshores es veia com a molt llunyà, polític.

---

² El Consell Català del Moviment Europeu constitueix la referència catalana d'una xarxa d'organitzacions, associacions i moviments socials que treballen, des de 1947, per la construcció europea, amb voluntat d'augmentar la integració econòmica, però també la política, i amb la finalitat de millorar tant les condicions de vida com els drets de tots els europeus.

Però, hi havia un element que quedava clar des del primer moment: la construcció d'una societat catalana democràtica i autònoma es portaria a terme dins el marc d'Europa. Europa era el referent, des del nou catalanisme incipient, per a la construcció nacional de Catalunya. I tot plegat es produïa en una etapa en què a l'Estat espanyol regnava el tancament més absolut, en què imperava l'autarquia i en què les capes dirigents del règim miraven molt més cap a l'Amèrica Llatina —enterbolits, encara, per somnis imperials— que no cap a Europa.

Quan l'Estat espanyol era profundament contrari a la construcció europea, per tant, Catalunya ja mostrava un europeisme profund i sincer. Almenys en aquells segments de la societat catalana que comptaven amb els elements necessaris per poder expressar-se amb un mínim de personalitat pròpia —que, com ja es deu poder suposar, no eren gaires.

En aquest moviment incipient entronquen les arrels de l'europeisme dels catalans més autocentrats. Sense aquest moviment a favor d'Europa que es va produir a Catalunya durant els anys 1950 i 1960, segurament

ara no s'aconseguiria allò que els europeistes tan valoram: que, en una manifestació de caràcter rotundament nacional, com la de l'Onze de setembre de 2012 que va treure un milió i mig de catalans al carrer per reclamar l'exercici del dret d'autodeterminació, per reclamar la pròpia independència nacional, una bandera flanquejés el mar de banderes catalanes independentistes: la bandera d'Europa. Aleshores va quedar ben clar, com hi havia quedat en moltes ocasions precedents, que el catalanisme no pot imaginar una Catalunya convertida en estat que quedàs fora de la UE. Per dir-ho a la manera de Josep Torras i Bages (1846-1916), Catalunya serà un estat dins la UE o no serà. Perquè no té altra vocació. Catalunya —i potser aquesta és una de les grandeses del país— vol construir-se a si mateixa al mateix temps que contribueix a la construcció d'Europa.

Perquè els catalans som i ens sentim, alhora, catalans i europeus. I perquè el catalanisme és, des de les seues arrels més profundes, rotundament europeista. La nació dels catalans és Catalunya, certament, però Catalunya constitueix un element —que potser serà fonamental, en el

Escòcia, Catalunya o Flandes ja són dins la UE. El que ocorre és que la seua entrada no ha estat directa, sinó que hi varen entrar a través d'altres estats

futur— en l'engranatge de la construcció política d'Europa. I, si algun dia Europa esdevé una autèntica nació de nacions, els catalans serem binacionals, perquè les nostres nacions seran la catalana i l'europea. I la nació dels europeus —els Estats Units d'Europa—, a la nostra petita part de món, serà Catalunya.

Davant el discurs de la por, generat pels òrgans propagandístics de l'Estat espanyol, després de la contundent manifestació catalanista i europeista de l'Onze de setembre de 2012, la comissària europea Viviane Reding (1951) ho va manifestar ben clar a *Diario de Sevilla*: «la independència de Catalunya no hauria de suposar, per res, que Catalunya deixàs de formar part de la Unió Europea».³ Això ho va dir després de fer tota una sèrie de consideracions sobre l'europeisme sincer dels catalans. Reding, una política destacada a qui li fou concedida la Creu de Sant Jordi, va deixar clar —per a una audiència que segurament volia sentir unes altres coses— que la independència de Catalunya no hauria de suposar necessàriament la sortida de la UE.

Els tractats, com va dir, «no en diuen res, d'això». Per tant, s'hauria d'obrir una negociació, en la qual s'hauria d'establir el tipus de relació de la nova nació independent amb la UE.

Les consideracions de Reding semblen lògiques, i quadren perfectament amb la teoria de l'ampliació interior, que va formular el qui fou eurodiputat de l'SNP i catedràtic de Dret Internacional de la University of Edinburgh, Neil MacCormick (1941-2009): Escòcia, Catalunya o Flandes ja són dins la UE.⁴ El que ocorre és que la seua entrada no ha estat directa, perquè no comptaven amb sobirania pròpia per fer-ho: hi varen entrar, doncs, a través d'altres estats. Si, en algun moment de la història, arriben a comptar amb sobirania pròpia, si compleixen les condicions per fer part de la UE, per què n'haurien de ser expulsats? Evidentment, allò que es diu en relació al conjunt de la UE, serviria igualment per a la zona euro, en el cas de Catalunya. Compliria menys Catalunya que, possem per cas, el Regne d'Espanya, les condicions necessàries per formar part de l'eurozona?

És lògic que, en una disputa entre estats, o entre estat i futur estat, tothom jugui les seues cartes —encara que algunes d'aquestes cartes siguin tan matusseres com la de la por, i, encara més, la por a Europa, espai de llibertat i de democràcia—, però no podem considerar gaire adequat ni ètic fer consideracions que, certament, no es troben en els tractats, o haurien de ser fruit d'una interpretació molt forçada del seu contingut.

Europa i les nacions estat

Fins ara la construcció política d'Europa s'ha portat a terme a partir de la iniciativa dels estats. Segurament no podia ser d'altra manera perquè, encara avui, la sobirania resideix precisament en els estats. I, per tant, són els estats els que poden prendre, en el seu moment, la iniciativa de portar endavant el procés de construcció, primer del Mercat Comú Europeu i, més endavant, de la UE.⁵

Partint del principi que l'estructura a partir de la qual es començà a construir la carcassa del futur projecte

3 *Diario de Sevilla*, 14 de setembre de 2012.

4 MacCORMICK. *Institutions of law*.

5 Jean Monnet no ho discuteix a les seues memòries. MONNET, *Memòries de Jean Monnet*.

El fet que el subjecte de la sobirania siguin els estats constitueix un llast per a la construcció d'Europa i per al desplegament de les polítiques necessàries per fer front a la crisi global

europèu no podia bastir-se de cap altra manera, també hem de convenir que ajuda a explicar bona part de les mancances que actualment es poden observar en el procés de construcció de la unitat política d'Europa.

Els estats, per definició, tendeixen a no estar gaire disposats a cedir la seua sobirania, ni que sigui parcialment. Per tant, hem de reconèixer l'esforç fet per tots els estats que actualment formen part de la UE, en haver cedit part de les seues respectives sobirania política a favor d'aquesta institució supraestatal. Però, a hores d'ara, el gruix de la sobirania continua corresponent a cadascun dels estats membres.

D'una banda, és ben possible que, si fa poc més de mig segle, hom hagués hagut de fer creure als francesos que, mig segle després, la República francesa hauria cedit part de la seua sobirania nacional a Europa, pocs ho haurien considerat possible. La visió napoleònica de la sobirania, la força de l'entramat legal que embolcalla cada estat, té una coherència i una consistència que sovint el fa difícilment modificable. Si aquesta consideració val per a l'Estat

francès de fa mig segle, imaginem per a l'Estat espanyol! En aquell moment, ningú a l'Estat espanyol hauria considerat la possibilitat que l'Estat s'avingués a cedir una part de la tan preuada «sobirania nacional» a favor d'una construcció superior, per molt que el gruix de la sobirania continués en mans de l'Estat. Només aquesta consideració ja hauria trencat radicalment amb la idea de la «sobirania indivisible», aparentment —almenys en determinades etapes de la història— consubstancial amb el concepte mateix de «sobirania».

De l'altra, emperò, avui, en les condicions actuals i a l'estadi en què es troba la construcció política d'Europa, el fet que el subjecte de la sobirania siguin els estats constitueix un llast, tant per a la construcció de l'Europa unida com per al desplegament de les polítiques que serien totalment necessàries per fer front a la crisi global que estam patint pertot arreu.

Europa no pot desplegar cap tipus de política econòmica comuna, general, consensuada i amb el necessari aixopluc democràtic si no compta amb unes institucions que funcionin segons les regles democràtiques i

que comptin amb entitat pròpia, al marge d'acords entre estats que queden excessivament allunyats dels ciutadans, tant pel que fa al control d'allò que s'hi estipula com pel que es refereix a la capacitat d'incidir-hi des de la societat civil. Per tant, ens trobam davant un problema de bastiment d'estructures polítiques, però també davant un problema de legitimitat. I ambdós problemes pateixen de la mateixa circumstància: el pes excessiu que els estats nació tenen encara dins el conjunt de la UE, i el llast que aquests constitueixen per al bastiment de l'Europa unida i políticament individuada.⁶

Perquè avui, encara, Europa constitueix, en bona part com la mateixa Catalunya, un objecte polític no identificat. Ens estam interrogant no ja sobre què ha de ser Europa, sinó sobre què és actualment. I difícilment convenim a trobar-hi una resposta fàcil i adequada. Quan ens endinsam pel viarany de posar-nos a discutir què ha de ser Europa en el futur, les dificultats es multipliquen. I bona

---

⁶ De fet, emperò, es tracta d'una dialèctica establerta des dels inicis de la construcció del projecte europeu.

Potser la crisi que patim servirà d'element catalitzador de la necessitat d'anar bastint unes estructures europees més sòlides i més democràtiques

part d'aquestes dificultats parteixen de l'anquilosament evident de les estructures d'estat, que dificulten de mala manera el procés de construcció europea.

Reconèixer el mèrit dels estats, reconèixer l'esforç que han fet els diferents estats a l'hora de cedir part de la seua sobirania nacional i d'embarcar-se en un procés de construcció d'un nou objecte polític de més llarg abast, no hauria de tancar les portes, sinó tot el contrari, a poder-se plantejar la necessitat de fer més passes endavant, i d'entrar en una nova lògica. Els moments de crisi no van malament per a aquest tipus de transformacions, sinó tot al contrari: potser la crisi que patim servirà d'element catalitzador de la necessitat d'anar bastint unes estructures europees més sòlides i més democràtiques, que ultrapassin els actuals estats nació i que, essent com són absolutament anacrònics, els facin passar al calaix de la història.⁷

Els estats nació han fet el seu paper, en l'avanç de les diferents societats europees. Però el seu temps ha passat. Les necessitats actuals per a la ciutadania europea, per a les diferents societats, per als pobles que configuren Europa, per a les seues minories, no passen per l'enfortiment dels estats nació, ni tan sols pel manteniment de les seues cotes de sobirania, sinó perquè cedeixin encara més sobirania en ares d'una futura Europa unida. I, fent les passes necessàries perquè això es pugui dur a terme de la manera menys traumàtica possible, s'ha de treballar per aconseguir que el subjecte de la sobirania compartida sigui, per una banda, el conjunt de la UE, i, per l'altra, el conjunt de pobles d'Europa que vulguin contribuir directament i sense intermediaris al procés de construcció de l'Europa unida.

Alguns estats s'estan mostrant com a totalment insuficients per resoldre els problemes dels seus ciutadans. Certament, els estats que millor funcionen són els més petits: trobam que els millors estàndards de vida es donen a estats com Suècia, Finlàndia, Dinamarca, Holanda o, fora de la UE, Noruega o Islàndia.

D'altra banda, també hi ha estats de grans dimensions que funcionen de manera raonablement correcta. Tal fóra el cas, per exemple, d'Alemanya, o el de França. Però trobam llavors estats com l'espanyol, o com l'italià, que probablement funcionarien millor si no fossin tan grans, si tinguessin unes maquinàries més acostades a la gent, més manejables, més adequades a allò que es pot fer anar d'una manera mínimament raonable. Les dimensions dels estats vénen marcades pels atzars de la història, i sovint són completament capricioses.

L'avanç en la unitat europea contribuiria a relativitzar la qüestió de les dimensions dels estats i facilitaria la possibilitat de temperar les ferides de la història. Dins una Europa federal, dins uns Estats Units d'Europa⁸ no seria una qüestió rellevant el nombre d'estats, i, per tant, es podria donar sortida a contenciosos nacionals que, fins ara, es troben clarament en un atzucac.

⁷ Recordem, per exemple, que Iannis Varoufakis (1961) no va trobar altra sortida a l'atzucac grec que crear un partit europeu.

⁸ Recuperam una denominació que ja va usar alguna vegada Jean Monnet (1888-1979).

Les necessitats actuals per a la ciutadania europea no passen per l'enfortiment dels estats nació, sinó perquè cedeixin encara més sobirania en ares d'una futura Europa unida

Què podem aportar a Europa?

No crec caure en el tòpic si començ aquest apartat referint-me a la idea que cal fer de la necessitat virtut. Certament, els catalans necessitem Europa per construir el nostre projecte nacional. Però també hem contribuït, contribuïm i contribuirem a la construcció d'Europa. De fet, parts importants de la nostra intel·lectualitat ja s'hi varen comprometre molt abans que Catalunya comptàs amb un projecte clarament independentista. Per tant, la construcció catalana, per una banda, i la construcció de l'Europa política, per l'altra, han funcionat en paral·lel. I massa sovent el procés ha tingut lloc sense que es produís cap tipus de, diguem-ne, transferència d'energia.

I, en canvi, estic convençut que la construcció política d'Europa —a banda de ser un ideal compartit i per al qual treballam lleialment— resultarà positiva per a la construcció política de Catalunya. Però —i ara em voldria detenir precisament en aquesta qüestió—, també ocurrirà a la inversa: la construcció política de Catalunya aportarà

beneficis al procés de construcció política de la UE.

La crisi econòmica ens està donant la mesura de les dificultats per les quals passa la construcció europea. I, encara, hi hem d'afegir la decisió presa pel Regne Unit de sortir de la UE. En una situació molt complexa —i molt complicada, especialment per a les àmplies capes de la societat que es troben més desfavorides—, com la que ha generat la gran crisi que patim, la gent requeria solucions d'Europa, requeria actuacions àgils, requeria presa de decisions davant la garreperia i el nacionalisme subjacent en els estats. Però la maquinària europea s'ha mostrat, com d'habitud, lenta, poc àgil, poc eficaç a l'hora de contribuir a resoldre els problemes quotidians de la gent.

Aquest fet, amb d'altres circumstàncies atiadades per les dificultats actuals, ha posat de manifest la necessitat de fer un pas endavant en el procés de construcció europea. Cada dia que passa veim més símptomes que apunten en aquesta direcció. I els sectors més dinàmics de la UE ja veuen, ben clarament, en l'actual

crisi, una oportunitat de generar una nova dinàmica, que pugui ser més positiva i que pugui permetre una nova embranzida en la construcció política d'Europa.

Diversos exemples ens mostren moviment en aquesta direcció. A principi de la tardor de 2012, per exemple, els eurodiputats liberals Guy Verhofstadt (1953) i Andrew Duff (1950), juntament amb l'ecologista Daniel Cohn-Bendit (1954), han escrit un assaig apostant de manera decidida per construir els Estats Units d'Europa.⁹ Consideren que s'ha de treballar per l'Europa federal i que toca, en les circumstàncies actuals, ser valents i anar una passa més endavant en el procés de construcció europea. Ja no els basta l'Europa dels estats: volen una Europa federal, que compti amb estructures pròpies que realment ultrapassin la sobirania dels estats i que, per tant, hi estiguin per sobre i puguin comptar amb una dinàmica política pròpia, molt poc o gens interferida pels ens estatals.

---

⁹ VERHOFSTADT, DUFF i COHN-BENDIT, «For Europe: a manifesto for a postnational revolution in Europe».

Els estats que millor funcionen són els més petits: els millors estàndards de vida es donen a estats com Suècia, Finlàndia, Dinamarca, Holanda o, fora de la UE, Noruega o Islàndia

En aquest punt, crec que els europeistes que hem viscut la nostra passió per la construcció europea al mateix temps que patíem el fet de ser ciutadans d'una nació sense estat, podem aportar-hi una visió que pot ser extraordinàriament beneficiosa per a la construcció política d'Europa. Nosaltres som els europeus que som dins la UE i ens en sentim part sense haver pogut participar directament en la seua construcció. Som els europeus que hi voldríem ser directament, però que no hi podem ser perquè topam amb l'entrebanc dels estats que ens volen impedir la nostra individuació com a societats nacionals. Per tant, patim el mateix llast que pateix l'Europa federal: el pes dels estats. O potser no tant el pes com el fet que el subjecte de la sobirania encara siguin els estats.

Ja no n'hi ha prou amb una sobirania compartida. Perquè la construcció política d'Europa pugui rebre una nova embranzida, s'ha de produir un canvi de paradigma, que passa per desplaçar la sobirania dels estats cap a un organisme superior: Europa. Que, al llarg de més de mig segle de construcció europea, ja hagi estat transferida una part de la «sobirania

nacional» avui ja no resulta suficient. Ja no basta a transferir una part de la sobirania si els dipositaris bàsics de la sobirania continuen sent els estats. Perquè els Estats Units d'Europa puguin esdevenir una realitat en un futur no excessivament llunyà, caldrà que es transfereixi el subjecte bàsic de la sobirania. I, evidentment, aquest subjecte es pot transferir en múltiples direccions, en el sentit d'aconseguir un estat de sobirania polièdrica o múltiple.

L'afermament de la construcció europea pot rebre un nou impuls amb el sorgiment de nous estats, d'abast mitjà, com seria Catalunya, en el si de la UE, que puguin aportar-hi un europeisme sincer —estretament vinculat al fet d'haver-se constituït com a estats i d'haver trobat en el si de la UE el marc de llibertat i de democràcia que ho hagi fet possible— i al mateix temps una reflexió sobre aspectes cohesionadors d'Europa, com ara la necessitat de construir una ciutadania europea, completament compatible amb les diferents ciutadanes «nacionals».

I, encara, crec que hi podem aportar uns quants elements valuosos

que Europa necessita, ara més que mai: alegria, esperança, confiança i discurs positiu.

L'alegria catalana ha estat inqüestionable, des del moment que s'ha desencadenat, inexorablement, el procés que ha de menar a l'exercici del dret d'autodeterminació per part de Catalunya. Les mobilitzacions populars, any rere any, han estat multitudinàries i exemplars.

Un altre aspecte a remarcar va ser l'esperit festiu i el discurs positiu de les mobilitzacions. L'alegria de la gent es palpava a l'ambient, es notava de manera immediata. Les pancartes reivindicaven un estat propi en el si de la UE —«Catalunya, nou estat d'Europa», deia la pancarta que encapçalava la manifestació, unint de manera diàfana el projecte català amb l'europeu—, la independència de Catalunya, el dret a decidir. Era pràcticament impossible veure-hi pancartes o cartells amb missatges negatius, avinagrats o agressius contra ningú. No va ser una manifestació contra Espanya, ni reivindicativa davant l'Estat, ni pròpia, en absolut, de la tipologia que n'Enric Juliana (1957) va batejar com el «català

S'ha desencadenat una alegria catalana que, ara mateix, probablement no compta amb cap altre fenomen paral·lel enlloc de la UE

emprenyat». L'Onze de setembre de 2012, entre aquell milió i mig de persones llarg que omplien els carrers de Barcelona, no s'hi detectava, en absolut, la tipologia del català emprenyat. Hi havia el català il·lusionat, el català orgullós de ser-ho, el català que volia Catalunya com a nou estat d'Europa, el català que veia en la independència una solució als problemes immediats o una resposta a anhels històrics... Però, de manera ben generalitzada, es tractava de persones alegres, no emprenyades.

I, encara, pens que s'ha de remarcar la manca total i absoluta de sentiments negatius envers l'Estat espanyol o d'agressivitat envers aquells que no comparteixen les nostres idees i els nostres objectius. En l'ambient general, hi planava —i hi continua planant— la idea que la independència farà que les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol millorin sensiblement, ja després dels greuges històrics i de les respectives impotències. Diu el sociòleg Salvador Cardús (1954) que les relacions Catalunya i l'Estat espanyol són tan tibants perquè constitueixen la summa de dues impotències: la impotència de Catalunya per comp-

tar amb un estat propi, o per preservar la pròpia identitat nacional en el si de l'Estat espanyol —per a aquells catalans que no volen la independència, però que se senten catalans— i la impotència d'Espanya per assimilar Catalunya —és a dir, de convertir Catalunya en una regió d'Espanya i els diferents trets que configuren la identitat catalana en meres peculiaritats regionals. Aquestes dues impotències, històricament, han generat una relació biliosa entre catalans i espanyols. I, fins que s'ha desencadenat el procés d'alliberament, també una relació de dependència. Lògicament, si vivim d'enfrontar-nos a algú, n'acabam sent dependents.

Ha estat extraordinari que, a les manifestacions independentistes més grans de tota la història de Catalunya, no s'hi hagi detectat ni gota d'animadversió contra Espanya. Això vol dir que la societat catalana ja ha sortit de l'estadi de la doble impotència, i ja camina ben decidida cap a un altre horitzó.

Per tant, crec que una de les coses importants que, a hores d'ara, podem aportar a Europa és la nostra alegria. S'ha desencadenat una alegria cata-

lana que, ara mateix, probablement no compta amb cap altre fenomen paral·lel enlloc de la UE. La societat catalana està alegre perquè sap que ha iniciat un camí que la portarà, com a mínim, cap a la satisfacció psicològica de poder decidir democràticament el propi futur. I això li confereix unes dosis d'alegria social absolutament extraordinàries.

Europa, avui, necessita molta alegria. Pensem, sense anar més lluny, que la majoria de processos de caire econòmic funcionen a partir d'elements de pura psicologia social. Si es desencadena un procés de depressió col·lectiva, es pot generar, correlativament, un autèntic desastre econòmic. Però, ben a l'inrevés, si, en una situació difícil, apareixen motius per a l'alegria, es pot invertir un procés que no sigui gens ni mica favorable des d'aquest punt de vista.

En aquest sentit, l'aportació d'optimisme que suposa assumir un procés d'emancipació nacional, dins les més estrictes regles del joc democràtic, pot constituir un element important de cara a superar la crisi econòmica que pateix el conjunt del continent europeu. I no es tracta

La independència de Catalunya, un país petit, amb una economia sòlida i una clara voluntat d'innovació i d'excel·lència, pot constituir una garantia perquè l'euro no s'ensorri a la mediterrània

d'una càbala de qui escriu, sinó que ha estat apuntada des de diferents instàncies, europees i extracomunitàries: la independència de Catalunya, un país petit, amb una economia sòlida, amb un teixit industrial respectables i amb una clara voluntat d'innovació i d'excel·lència pot constituir una garantia perquè l'euro no s'ensorri a l'àrea mediterrània.

Particularment, consider que, col·lectivament, la societat catalana s'ha de creure que, amb l'assoliment de la pròpia llibertat, no només es donen sortida als drets col·lectius dels catalans, sinó que a més estam fent una aportació d'unes dimensions considerables al procés de construcció polític d'Europa. Reconec, de tota manera, que fins ara he sentit més aquest discurs en boca de persones d'altres llocs del món que no en boca dels propis catalans.

Juntament amb l'alegria, si les coses no es torcen, els catalans podem oferir un exemple de lideratge i de bon govern. No vull dir, amb això, que a Europa no hi hagi líders valuosos i governs que funcionen magníficament. Però els exemples s'han de multiplicar perquè la seua tasca

pugui resultar efectiva al màxim, ara que ens és tan necessària. I Europa necessita aquests valors: capacitat de decisió, no tenir por a l'hora d'arriscar-se, visibilitat de l'aposta confiada —especialment quan existeix la clara consciència de tenir una societat al darrere, d'estar donant sortida als anhels d'una part importantíssima de la població. Tot això són aportacions que els catalans es fan a si mateixos, però també aportacions que fan, amb l'exemple, al conjunt de la UE. Endemés, l'alegria és contagiosa. I també ho haurien de ser, en alguna mesura, el lideratge i el bon govern.

Juntament amb l'alegria, podem aportar a la UE bones dosis d'esperança. L'esperança neix, sobretot, quan es té un objectiu cap a on avançar. Parafraçant Sèneca (4 aC-65 dC), cap vent no és favorable per a la nau d'aquell que no sap cap on va. Perquè els vents ens siguin favorables, doncs, el primer que necessitam és comptar amb un objectiu clar. Per a la societat catalana, plantejar-se la pròpia independència nacional s'ha convertit en un objectiu diàfan. Per primera vegada en molt de temps, fa la impressió que la societat catalana

sap cap on va. I a aquest fet s'hi uneix la circumstància que societat i classe política remen en la mateixa direcció, naveguen cap al mateix port.

A Europa, en l'actual etapa, no sembla que les coses estiguin tan clares. Al contrari, després del fiasco constitucional i de l'aprovació del Tractat de Lisboa el 2007 —tot plegat, elements que han contribuït, juntament amb la crisi econòmica, a alentir el procés de construcció europea—, fa l'efecte que no es tenen uns objectius clars i que la majoria dels líders europeus no tenen una idea clara de què ha de ser Europa d'aquí a deu, quinze o vint anys. Fa la impressió que Angela Merkel (1954), François Hollande (1954) o Jean-Claude Juncker (1954) es dediquen fonamentalment a tapar forats i a actuar per contingències basades en la immediatesa. Però que no tenen objectius a mitjà i llarg termini, tan absolutament necessaris perquè el procés de construcció europea no vagi a mal borràs. Sobre Juncker, hi podem afegir que no ha assumit cap responsabilitat de la Comissió Europea en el resultat del referèndum del Regne Unit. Des del meu punt de vista, la dimissió de David Cameron

Catalunya vol fer el seu estat per participar directament en la construcció dels Estats Units d'Europa

(1966) hauria d'haver anat acompanyada de la de Juncker.

Europa necessita esperança, i crec que, en bona part, la hi podem aportar les nacions sense estat que es troben més avançades en el procés de construcció nacional. Com que la nostra construcció nacional va indisolublement associada amb la pertinença a la UE, la nostra esperança ha de construir també un doll d'energia per contribuir a construir Europa.

Europa, així mateix, necessita confiança. I Catalunya, malgrat totes les dificultats per les que està passant la societat catalana, n'està mostrant més que no n'havia mostrat des del principi de la Transició a la democràcia. La societat catalana, doncs, també ha de transferir, des del meu punt de vista, aquestes dosis de confiança a la UE. En la mesura en què estiguem contribuint a la generació d'una ciutadania europea compartida, també hi hem de transferir la confiança que ha provocat el fet de comptar amb un horitzó polític clar a l'interior del país.

I també hi podem aportar, finalment, bones dosis d'esperit positiu. Els

avanços històrics, i pens que la independència de Catalunya en serà un de ben clar, generen esperit positiu —i ahora s'hi fonamenten. Europa necessita aquest esperit positiu. De la mateixa manera que, fa uns anys, Toni Strubell (1952) denunciava el «cansament del catalanisme».¹⁰ Després altres intel·lectuals, periodistes, opinadors diversos, s'hi varen afegir, i arribà un punt en què tothom estava cansat, fins i tot, del cansament del catalanisme. De sobte, amb la clarificació dels objectius polítics, el cansament del catalanisme s'ha esvaït com per art de màgia. Ara ja no ho està, cansat, el catalanisme. Tot al contrari, sembla que l'ha renovat completament una nova energia. Doncs bé, l'alentiment del procés de construcció europea, la rèmora del pes dels estats, la lentitud de maquinàries que haurien de ser molt més àgils, i el desencantament de bona part de la societat europea han generat, des del meu punt de vista, un «cansament de l'uropeïsm» —o, per ser més precisos, un «cansament d'Europa», perquè l'uropeïsm sempre ha estat un moviment minoritari, una mica elitista, però

profundament entusiasta. I, contra el cansament, no hi ha res millor que el contagi energètic. Per superar el «cansament d'Europa», o del procés de construcció europea, un bon antídote pot ser l'energia catalana, el sentit positiu d'aquells que volen construir un projecte que pot esdevenir, ahora, un maó en la construcció d'un projecte molt més gran. Catalunya vol fer el seu estat per participar directament en la construcció dels Estats Units d'Europa. Consider que aquesta perspectiva no s'ha de perdre mai de vista. I així podrem contribuir millor a l'assoliment dels dos projectes.

Fent un símil amb el plantejament del president John F. Kennedy (1917-1963), no ens demanam què pot fer Europa per nosaltres, sinó què podem fer nosaltres per Europa. I, comptat i debatut, consider que els catalans podem fer aportacions ben positives, a Europa en el seu conjunt, en una etapa en què el procés de consolidació de l'Europa política passa per serioses dificultats. Potser ens falta trobar la manera de transferir aquestes aportacions de la manera més eficaç. Segurament hem de bastir canals de comunicació del tot

¹⁰ STRUBELL, *El cansament del catalanisme*.

Tant les Balears com el País Valencià necessitam anar generant la nostra individuació nacional, a cada país, per poder realitzar contribucions efectives a la construcció europea

imprescindibles per poder realitzar les nostres aportacions a Europa en les millors condicions possibles. Però, havent-hi la voluntat, hom ha de generar ciència i acció. Perquè Europa constitueix un projecte comú, i nosaltres hi volem participar directament, decididament, en nom propi i sense intermediaris.

I les Balears i el País Valencià?

La nostra nació és plural tant des de la perspectiva de la pròpia estructura social com des de la perspectiva territorial. El procés sobiranista de Catalunya no té unes implicacions directes en la política institucional del País Valencià o de les Illes Balears, però ningú no pot qüestionar que l'impacte existeixi. De fet, les Illes Balears, per exemple, s'han posicionat al món, des de l'àmbit cultural, a través de l'Institut Ramon Llull, entitat de la qual formen part Andorra, Catalunya i les Balears, juntament amb municipis d'arreu dels Països Catalans. En la mesura en què Catalunya s'ha anat posicionant de manera autònoma al món, les Illes Balears ho han pogut fer de manera conjunta, perquè les portes sempre han estat ofertes perquè així

fos. Només les posicions antibalears de determinats governs han provocat una relació de vegades interrompuda amb l'Institut Ramon Llull.

Les illes Balears i el País Valencià han romàs, al llarg de les dècades passades, més alienes al sentiment europeista que ha transformat la cultura —i la cultura política— catalana al llarg de l'últim segle i mig. Ha estat el provincianisme el que ha barrat la porta, entre nosaltres, a l'europeisme. A mesura que els nostres respectius països es vagin desfent d'aquest provincianisme, si ho fan, el fet de compartir l'europeisme amb Catalunya i de voler contribuir conjuntament a la construcció europea es produirà de manera espontània. Però les construccions polítiques necessiten una base i, si són sòlides, a partir d'aquesta base establerta van pujant cap a objectius més generals. Per aquest motiu, tant les Balears com el País Valencià necessitam anar generant la nostra individuació nacional, a cada país, per poder realitzar contribucions efectives a la construcció europea. ■

■ Bibliografia

JOAN, Bernat. *Un projecte per a Europa*. Palma: Lleonard Muntaner, 2012.

JOAN, Bernat. *Europe: a dream & a project. Multiple identities in multifaceted nation*. Brussel·les: Maurits Coppieters Foundation, 2016.

MacCORMICK, Neil. *Institutions of Law. An Essay in Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2008.

MARFANY, Joan Lluís. *Aspectes del Modernisme*. Barcelona: Curial, 1975.

MONNET, Jean. *Memòries de Jean Monnet*. Lleida: Pagès Editors, 2010.

STRUBELL, Antoni. *El cansament del catalanisme*. Barcelona: La Campana, 1977.

VARUFAKIS, Iannis. *The global Minotaur*. Londres: Zed Books, 2012.

VERHOFSTADT, Guy, DUFF, Andrew i COHN-BENDIT, Daniel. «For Europe: a manifesto for a postnational revolution in Europe». Octubre, 2012.